

Cestou z jednej z prvých omší po uvoľnení opatrení. V popredí Jozef Bielich (vľavo) so starostom obce Ing. Antonom Stankom.
Foto – Peter Maťašeje

Kresba Mária Orthová - Maťašeje

EŠTE STÁLE ŽIJEME TAKÉ ČASY...

Trvá to už niekoľko týždňov. Situácia, ktorú spôsobil koronavírus s názvom COVID-19 sa od stredy 6.mája mierne zlepšila. Úrad verejného zdravotníctva a vláda SR uvoľnili niektoré opatrenia, ktoré sme museli znášať bezmála dva mesiace. Dobré vieme, že všetko začalo 10. marca. Zavreté školy, kostoly, obchody (okrem potravín, drogerií a lekární), obmedzená autobusová doprava, atď., atď. Asi nikto nezabudne na tohtoročné Veľkonočné sviatky. Kostoly, aj ten náš, boli pre verejnosť zatvorené. Boli sme trezpliví a znášali tieto nové životné situácie. Na obecnom úrade v súvislosti so stykom s verejnosťou nainštalovali priesvitnú zábranu z plexiskla na ochranu ako zamestnancov, tak i občanov. Od spomínaného 6. mája prišlo určité uvoľnenie. Otvorili sa viaceré obchodné prevádzky, povolenie prišlo na tzv. *terasy*, teda vonkajšie posedenie reštauračných zariadení. Aj obľúbené vonkajšie posedenie „U Šusterovcov“ začalo fungovať. Podobne tomu bolo aj na Klíži a v Ješkovej Vsi.

UNIKÁTNY STROM MÁ DVADSAŤ ROKOV

Stal sa, hoci si to pravdepodobne málokto uvedomuje, ozdobou časti obce Klížske Hradište. Ba možno povedať, zaradil sa k pozoruhodnostiam, ktorou sa môže Veľký Klíž pochváliť. Je to **sekvojovec obrovský**

Mesačník občanov Veľkého Klíža

číslo 5.

rok 2020

ročník XXV.

Významným posunom bola možnosť slúženia svätých omší a otvorenie kostolov za dodržania opatrení (nosenie rúšok, dvojmetrové odstupy, dezinfekcia rúk, v spovednici je kontaktná zábrana). U nás sa začalo so slúžením svätých omší v sobotu 9.mája. Jedna bola v Ješkovej Vsi, druhá vo farskom kostole. Po deviatich týždňoch. V nedeľu boli slúžené štyri omše. V Ješkovej Vsi v riadnom čase ako vždy, vo farskom kostole o 8,00, 11,00 a večer o 17,45 hod. Teda šesť omší. (Pokračovanie na str. č. 5)

(na snímke), ktorý rastie v areáli materskej školy. Pýtate sa ako sa tam dostal? Pred 11 rokmi, presne 12.mája 2009, pracovníci firmy Rehák Paving, s.r.o. presadili tento strom zo záhrady Mikuláša Gála. Vypestoval ho zo semena vzácného stromu z Horňan pri Krnčí. Po deviatich rokoch teda prešlo k jeho presadeniu. Po nájdení vhodnej lokality a posúdení vyhovujúcich podmienok na jeho ďalší rast sa vtedy tento nákladný a odvážny počin podarilo úspešne zrealizovať. Potvrďuje to pohľad na krásny a majestátny, osem metrov vysoký unikátny strom. Teraz má dvadsať rokov. Text a foto Peter Maťašeje

Blahoželáme

V mesiaci máj 2020 oslávili svoje jubileum títo naši spoluobčania:

Zuzana Maťašeje	- 50 rokov
Peter Gubov	- 50 rokov
Miroslav Hazda	- 60 rokov
Blanka Kňazeová	- 80 rokov
Z najstaršej generácie oslávili svoje narodeniny títo naši spoluobčania:	
Adolf Medo	- 85 rokov
Pavel Neštepny	- 85 rokov
Margita Sasková	- 88 rokov
Irena Dzianová	- 89 rokov

Oslávencom srdečne blahoželáme a prajeme im predovšetkým pevné zdravie, Božie požehnanie a spokojnosť v kruhu svojich najbližších.

Redakcia Nového Clusu
a pracovníci obecného úradu

* NOVORODENCI *

13.5.2020 Emma Kňazeová,
rodičia Lucia Kňazeová a Tomáš Halmo

SOBAŠE

8.5.2020 Ing. Katarína Klinčoková
a Ing. Michal Stanko

† OPUSTILI NÁS †

.....

SPOMIENKA

Je taká chvíľa.

Skončí sa život, začne spomienka.
Vytryskne zo srdca ako utajený prameň
a rozlieva sa do dní...

Dňa 16. mája 2020 uplynuli 2 roky, čo nás navždy opustila naša drahá mama, manželka, babka a prababka

Eva Hudoková

S láskou a úctou venujú tichú spomienku manžel a deti s rodinami.

Nechceme, aby sa v Cluse písalo iba o odpadoch. No bude to ešte desaťročia téma medzi prvými nielen u nás, ale všade, kde žijú ľudia. Najlepšie je odpad nevytvárať. No to by ho nesmeli vytvárať distribútori tovarov a výrobcovia tovarov. Kúpime si balený tovar alebo potraviny a obal má väčší obsah ako to, čo použijeme ako tovar alebo skonzumujeme ako potraviny.

Dnes odpady v podmienkach a aktivitách našej obce trochu v číslach:

V januári bolo vyvezených 479 ks smetných nádob – množstvo 9,85 tony, vo februári 499 ks – 10,97 t, v marci 513 ks – 11,20 t, v apríli 559 ks – 13,14 t. Poplatok za vývoz jednej smetnej nádoby je 0,8€ bez DPH, 0,96€ s DPH/nádobu plus paušálny mesačný poplatok vývozu 120€ bez DPH, 144€ s DPH. Poplatok na skládke je 30€/tonu bez DPH, 36€/tonu s DPH. Ku tomu je zákonný paušálny poplatok 7€/tonu obci. Ak dobre rátate, je to spolu 43€/tonu.

Kontajnery z cintorínov 1100 litrové sa vyvážajú za 7,67€ bez DPH, 9,20€ s DPH.

V apríli sme zabezpečili vývoz objemového komunálneho odpadu. Vyviezlo sa spolu 7,45 tony odpadu. Dovož kontajnerov a odvoz odpadu bol 388,80€. Spolu 200 km – dovoz prázdnych kontajnerov a odvoz na skládku 1,5€ bez DPH, 1,8€/km, plus 1 MTH manipulácie 28,80€. Poplatok za mesiac apríl za uloženie KO smetné nádoby 559 ks, 1100 lit. – 3 ks aj za uloženie objemného KO (7,45 tony) spolu 1189,28€. Spolu teda v apríli za odvoz a uloženie TKO na skládke 1578,08€. To je v prepočte takmer 79 ročných poplatkov, čo platia občania vo výške 20€. Obec vyberie od 850 producentov (nielen občanov) cca 17 000 €. A ešte jedna pripomienka, zákonné nariadenie nedovoľuje, aby obec na likvidáciu odpadu doplácala za producentov.

Niekoľko údajov zo separovania odpadov: plasty – január 1274 kg, február 851 kg, marec 932 kg. Sklo – január 2217kg, február 1698 kg, marec 1737kg. Obaly z kovov február 668kg. Papier – január 572 kg. Viac vrstvom kombinované materiály (kartón) – január 126kg, február 84kg, marec 92kg.

Tieto čísla uvádzame pre získanie určitého obrazu o nákladoch a kolobehu odpadu v našej obci. Určite je potešujúce, že odpad smeruje tam, kde má, ako by sa mali vytvárať čierne skládky. Budme zodpovední a neznečisťujme si malebné okolie našej obce. Ocú

Práce detí z domu, zapojenie sa do súťaže kľičenia rastlín

Sme doma, stále sme doma, deti nám chýbajú. Napriek situácii, ktorú musíme neustále prekonávať, sme v kontakte. Vzájomne spolupracujeme, aktivizujeme sa a neležošíme. Dostávame spätné informácie od rodičov, čo nás samozrejme teší. Na spestrenie dní v domácom prostredí ponúkame inšpirácie pre deti a potešením sú foto z domu, reakcie, pozdravy.

Deti poznajú: čo všetko potrebuje rastlinka aby narástla. Odpovede v prostredí MŠ boli: „Treba zem, semienko, vodu, svetlo, teplo.“ A čo by sa stalo keby toto nemali? Odpovede boli rôznorodé: „vyschli by, nenarástli, zvädli, nemali by sme čo jesť atď.“

Z domáceho prostredia sme boli aktívni zapojením sa do súťaže kľičenia rastlín. V materskej škole máme novozaložený klub Stromu života s názvom Veverička a tešíme sa na aktivity, ktoré organizácia ponúka v časopise Stromáček. V aprílovom čísle nás zaujala ponúknutá aktivita – kľičenia. Záujem a zodpovedný prístup rodičov o podporu nášho klubu nás prekvapil, ako aj mnohé fotografie, ktorými sme sa mohli zapojiť a tak prezentovať našu materskú školu. Bolo to skvelé ako sa deti s rodičmi, hoci sú doma, zapojili do sadenia a objavovania života rastlín. Naši malí pestovatelia, ktorí sa zapojili do súťaže sú: Alex Varga, Miška a Evka Dolná, Natálka Bujnová, Sofia Kňazeová, Juraj Jašík, Sebastiánko Kňaze, Jakubko Beliansky.

Boli sme úspešní a stali sme sa víťazmi tejto súťaže. Odmenu za výhru v súťaži o kľičenie zo Stromu života sme dostali a to niekoľko časopisov a knihu pre materskú školu.

Deťom a rodičom nerobilo problém ani kreatívne a tvorivo sa podieľať na ďalších ponúkaných aktivitách. Spätnou väzbou z domáceho prostredia sme sa dozvedeli, že ponúknuté inšpirácie brali vážne a na mnohých sa podieľali. Spomeniem niektoré, čo stoja za zmienku: jarné kvety z tampónov, domček pre hmyz, obrázky ku Dňu slnka a grafomotorika, darčeky a básničky pre mamičky. Ponúkli sme logo Okienko pre neposlušné jazyčky, Slovensko naša vlasť – možnosť spoznať Slovenský znak, Slovenskú vlajku, Slovenskú hymnu. Keď vonku prší dnu sa hrám, čítam, kreslím, vymýšľam – čo smiem chytať a čo nie? viem čo je nebezpečné? V mesiaci máj sme deti pozvali na námornícku rozcvičku a príjemné rozhybanie všetkých svalov.

A 15.mája. sme dali do pozornosti Svetový deň rodiny formou obrázkov.

Rodina je ako strom, chráni všetko čo je v ňom. Chráňme si ten svoj strom, aby jeho pevné korene odolali aj tej najväčšej víchrici a jeho koruna by bola miestom bezpečia a istoty všetkých jej členov.

D. Halmová riad. MŠ Veľký Klíž

SVIATOSŤ KREŠŤANSKEJ DOSPELOSTI (Dokončenie zo str. č. 1)

aby sa zvelaďovala vo svätosti a láske. Má šíriť a brániť vieru slovami i skutkami a vydávať svedectvo o Kristovi. Samotné slovo birmovanie je odvodené od latinského slovesa „confirmare“, čo v preklade znamená „posilňovať“.

Sviatosť birmovania sa zvyčajne udeľuje pri svätej omši. Obrady birmovania sa v priebehu dejín vyvíjali až po dnešnú podobu. Najprv si birmovanci obnovia krstné sľuby spoločne. Potom jednotlivo pristupujú k biskupovi. Každý sa predstaví svojim birmovným menom. Biskup ho pomaže krizmou a povie: „Prijmi znak daru Ducha Svätého“. Birmovanec odpovie: „Amen“. Biskup dodá: „Pokojs tebou“. Birmovanec odpovie: „I s duchom tvojím“.

Sviatosť birmovania má takéto účinky: Duch Svätý nás obohacuje posväcujúcou milosťou a naplňa nás sviatosťou milosťou i siedmimi darmi. Zároveň nám do duše vtlača nezmazateľný znak. Ním sme poznačení ako Kristovi svedkovia. Tiež dostávame záruku, že v sile Ducha Svätého budeme môcť splniť svoje poslanie dospelých kresťanov.

V sobotu 20.júna t.r. nitriansky diecézny biskup Mons. Viliam Judák udelí sviatosť birmovania našim mladým farníkom. My, ktorí sme túto sviatosť už prijali, sa môžeme s nimi duchovne spojiť a pomodliť sa za nich. Máme tiež príležitosť spomenúť si na našu birmovku a zamyslieť sa nad kvalitou nášho kresťanského života.

Mons. Anton Kováčik, správca farnosti

Rarita ihličnanov na povodí rieky Nitry

Nikde inde sa na širokom okolí nenachádzajú také súvislejšie borové porasty – lesy ako u nás. Ich zrod je viazaný na starého Bergera a jeho rovesníka, Dr. Ing. Ambróza. Aj veľa iných udalostí sa viaže s ich existenciou ako na starého pána Antona Bergera – lesného radcu v novej obore v Topolčiankach a na lesníka Guba.

Lesník Štefan Guba bol v rokoch 1915 – 1918 zaradený ako hájnik, nie ako horár. Nemal žiadne lesnícke vzdelanie, len akúsi prax. Preto bol určený pre spravovanie tých lesov, kde boli pomiešané aj lesy súkromné (občanov Klížskeho Hradišťa, advokáta Hulényho a cirkevné) a štátne (Rakúsko-Uhorské). Keďže tam boli aj tie štátne, dozoroval ich lesník Guba. Podliehal polesnému na Vrch Hore pánovi Vašovi (pozn. p. Vaš a Štefan Guba boli jediná, ktorí neboli Rakúšanmi – sudetáci, ako ostatný lesný personál v obore). Tak to bolo aj v ostatných obciach okolo obory, lebo všade boli takto zmiešané (majitelia) lesy, (od Skýcova až po Hostie, Žikavu, Lovce a Zlatno). Aj v týchto obciach lesný personál pri štátnych lesoch (aj s tými ostatnými lesmi) podliehal Lesnej správe v Klížskom Hradišti (Bergerovi). Jej podliehali všetky štátne lesy v tých obciach, plus obora a lesy Topolčianok, Skýcova a Jedľových Kostolian.

Lesník Guba býval v malej lesovni, neskoršie známej ako dom stolára Bereca. Mal v povinnostiach starostlivosť o lesy Klížanov a Hradišťanov (ešte pred parceláciou 1917-1918), obsluhu brány do obory č.1. (v Doline), bránu č.2. (na Gremeničke so schodami) a veľkú škôlku na lesníckej sadenice. V skutočnosti táto lesnícka škôlka bola jeho hlavná povinnosť. Aj preto býval v tej lesovni, teraz je tam areál Urbárskej chaty. Preto som presvedčený, aby aj teraz tam zriadili škôlku, hoci stará lesovňa je už zbúraná.

Po roku 1918 Štefan Guba odišiel, lebo aj škôlka vtedy asi zanikla. Z tých rokov najmenej viem, lebo aj otec hneď po maturite narukoval na štyri roky na front, na Hradište sa vrátil až v roku 1918.

Štefan Guba odišiel lesničiť na Veľké Pole. Neskôr prešiel do horárne Drahožická Huta, čo bolo jeho najdlhšie pôsobisko. Tam v roku 1928 zomrel. Pochovaný je na Skýcove. Jeho manželka Klára, rodená Šupová, zomrela ako 51-ročná. Pochovaná je na cintoríne v Klížskom Hradišti.

Do lesovne sa nastahoval stolársky majster Marcel Berc s rodinou. V tých časoch už bola majetkom klížskych majiteľov tamojších lesov tzv. „Hôrkarov“, s ktorými sa dohodol na prenájme. Spomínaní Hôrkar začali páliť vápno. Mali asi 3 - 4 pece – rovno oproti areálu Urbárskej chaty. Pri tejto činnosti spotrebovali množstvo dreva, ale aj lesa (!), ostali veľké paseky – holiny – popri ohrade obory. Aj Klížske lúčky smerom k Vyčome. Keby neboli starý Berger s Ing. Ambrózom vysadili tie boriny, tak dnes by okolo Klíža ostali len holiny.

V živote som sa mnohokrát napočúval o tom, ako to u nás vyzeralo pred rokmi 1900 – 1910. Plochy, kde sú teraz borovicové lesy, boli holé, suché pasienky, porastené len sem-tam trninou, šipkami a osamelými brezami. Pôda bola v minimálnej hĺbke, samý kameň a štrk, celkom devastovaná pasením a eróziou. Takýto stav trval iste celé

19. storočie. Predpokladám že aj oveľa skôr. Možno už odvtedy, keď naši opáti boli Jozefovskými reformami úplne „odstavení“ (preto sa v niektorých dejepisoch píše, že Jozef II. niektoré svoje reformy na smrteľnej posteli aj odvolal). Za predchodcu môjho starého otca Antona Bergera (1854 – 1936) sa údajne pomery zlepšili, lebo sa dokonca začalo zalesňovať. V tom zalesňovaní starý Berger pokračoval, ale už vo veľkom. V tých rokoch, neviem na aký a či podnet, ale zrejme cisára Františka Jozefa, lebo on tie lesy vykupoval a dotiahol k nám z vtedajšieho výskumu lesníctva aj Dr. Ambróza, vtedy ešte celkom mladého. Od tých čias sa datuje spolupráca Antona Bergera s Dr. Ambrózom. Ten potom už údajne (podľa môjho otca) v tých časoch dal podnet k zahájeniu veľmi náročného zalesňovania. On rozhodol, že sa bude zalesňovať borovicami a tiež rozhodol o tom, že aké druhy borovíc a ktoré druhy, v ktorých lokalitách sa budú vysádzať. Určil aj kde bude škôlka na vypestovanie sadeníc, aj aká bude veľká. Tam potom bola celé roky. Mali by ju obnoviť urbáristi. Je tam dobrá, hlboká ornica, lebo pán Guba na nej pôvodne pestoval sľad zeleninu. Dr. Ambróz vypracoval veľa potrebných „receptov“ ako sa má sadiť, dokonca určil, na ktorých plochách sa musia v predstihu porobiť jamky naplnené orniciou s kompostom. Po posypaní okolia jamky tzv. „kalcimákom“, lebo tieto holé plochy boli na pôdach (horninách) bez vápna. Určil aj tri druhy borovíc, aj kde sa budú (majú) ktoré sadiť. Tie, ktoré sú vysadené na Hôrke – nad kaplnkou, s najhoršou a najplytšou pôdou, boli vysadené najdôslednejšie (sucho, pôda). Sú to borovice hlbokokoreniace s mohutnejším hutným ihličím. Hôrka bola najprácejšia, najproblematickejšia, ale s výsledkom najvydarenejšej výsadby (ale južná, suchá expozícia prvá vykapala pre nadmerné oslnenie). Plochy okolo ihriska sú vysádzané iným druhom borovíc aj s ľahším vysádzaním. Nimi sú vysadené rozsiahle vojenské lesy na Záhorí, ale aj viate piesky aj mokrynie tiež v tej istej lokalite. Nie sú v raste tak otužilé, nedávajú ani toľko drevnej hmoty. Najjednoduchšie boli vypestované zo semena doneseného zo Stupavského Pálffyovského panstva. Vysadené boli ako posledné popri oplotení obory – naproti novému poľovníckemu domu. Aj škôlka na vypestovanie sadeníc bola založená na ploche – nad jarkom – pod plochou s najjednoduchšími borovicami – tiež oproti poľovníckemu domu. V súčasnosti celá plocha škôlky je už zarastená starým náletom drevín. Bola tam hrubšia orná pôda, dobre obrozená aj vyhnojená.

Všetko, čo tak podrobne opisujem, veľakrát mi to otec porozprával, lebo to boli plochy môjho detského „revíru“. Poznal som tam každý strom, aj všetky sojky, veveričky aj strakoše. Aj pytlíakov som tam stretával a prenasledoval s Rudolfom Kredatusom.

Udalosti, ktoré súvisia so vznikom našich ihličnatých lesov aj činnosťou našich blízkych, aj odborníkov, ktorí sa nedali na cestu vysádzania smrečín – ako bolo v móde – síce rýchlo rastúcich, ale pre našu klímu a pôdu nevhodných. A to vedeli už aj naši starci. Vedeli aj to, že borové lesy a borové masné drevo (živicové) je u nás najlepšie, je rýchlo rastúce a ľahko vypestovateľné. Vedeli aj to, že naše listnáče (javor, jaseň) a červený smrek sú pre nás najcennejšie. Vysadili ich v klížskych lesoch, tam za Gremeničkovou – vedľa obory. Dnes sú už dávno vykradené, ale aspoň niektoré zostali ako cenné semená.

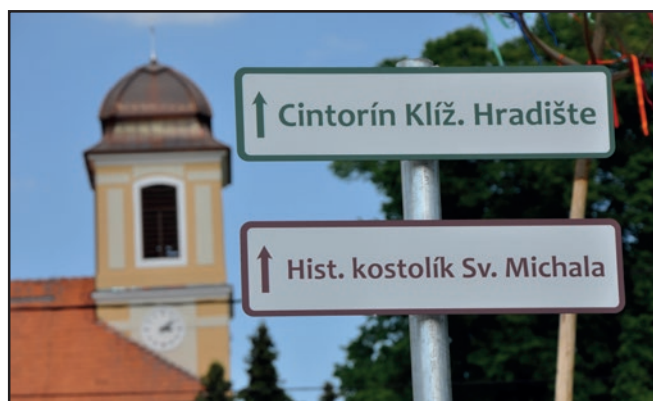
Ing. Pavol Berger

VÍTANÁ NOVINKA

Konečne sa zrealizovalo umiestnenie nových informačných tabúl. Oceníme ich určite my, domáci, no najmä návštevníci našej obce. Snáď netreba zdôrazňovať, a zaiste ste si všimli, že ich je čoraz viac.

Text a foto –
Peter Maťašeje

Na návšteve v archívoch časť 2.

Žijeme vo zvláštnych časoch. Jeden malý vírus a akú má silu. Všetkých nás zatvoril doma. Ovplyvnil život v mnohých sférach. Priamo sa dotýka spoločenského života, hospodárstva, vzdelávania, dopravy. Sme veľmi citliví na denné správy o počte chorých, nakazených a žiaľ, i mŕtvych. Z učebníc dejepisu, a aktuálne aj z médií, vieme, že choroby sa vyskytovali v rôznych epochách. Známe sú morové vlny, epidémie cholery, osýpok, týfusu či ovčích kiahní. Boli vo svete, v Európe, v Uhorsku a veru, boli aj na Klíži. Internet a kroniky nám o tom vydali svedectvo. Pozrime sa na to postupne.

Zachované a on-line zverejnené matriky farnosti Veľký Klíž siahajú do počiatku 18. storočia. V 19. stor. sú už natoľko podrobné, že v nich vieme vyčítať údaje o chorobách, na ktoré odchádzali naši predkovia.

Morové epidémie boli už v tomto čase našťastie minulosťou, preto o nich zmienky v našich materiáloch nenachádzame. Z tých čias sme si do dnešných dní preniesli dnes tak často používané slovo – karanténa. Základom je francúzska číslovka 40 – quarante (čítaj karant). Ľudia si totiž uvedomili, že mor sa šíri vďaka pohybu osôb a prichádza hlavne na lodiach. Z toho dôvodu museli všetky plavidlá po dobu 40 dní kotviť na mori vo vizuálnom kontakte s pevninou a až potom boli pustené do prístavu. V Uhorsku za vlády kráľa Leopolda bol dokonca vypracovaný Morový poriadok. Bolo zakázané čapovanie vína a piva, rovnako i konanie procesií a bohoslužieb, bol zákaz predaja šatstva alebo i posteľnej bielizne. Na krste smeli byť prítomné iba tri osoby a obmedzenia sa priamo dotýkali všetkých aktivít. Na veselí (na svadbe) mohlo byť najviac dvanásť ľudí. Na hraniciach krajiny boli vybudované špeciálne baraky, kde tí, čo prichádzali z cudziny museli ostať na 14 dní v karanténe, a to i vtedy, keď nejavili príznaky ochorenia. Nepripomína Vám to niečo?

Cholera prišla v priebehu 19. stor. v troch veľkých vlnách. Celkový počet obetí v Uhorsku sa odhaduje na 500-600 tisíc, z toho až 150-170 tisíc na území dnešného Slovenska. Uhorská vláda pripravila Zdravotný zákon. Ten obsahoval mnohé hygienické nariadenia, šíril osvetu, predovšetkým, že je potrebné mať pod dohľadom zdroje pitnej vody. Na jej úpravu sa začal používať chlór. Skúšalo sa všetko možné. Mikroorganizmy, ktoré sú pôvodcami mnohých chorôb, vrátane moru a cholery, totiž objavil Róbert Koch až v roku 1883.

Cholera 1831

Prvá veľká vlna cholery v našom regióne je zaznamenaná v roku 1831. Do doliny prichádza nákaza vždy zdola, nebolo tomu inak ani teraz. V Bošanoch sa cholera vyskytla v polovici augusta, kedy 13. augusta 1831 zomrela Mária, vdova po Michalovi Bjelichovi. Kedy prišla do Klátovej Novej Vsi nevieme, pretože obecná matrika nie je prístupná on-line. A 5. septembra sme zaznamenali prvú obeť cholery v Ješkovej Vsi. Bol ňou Andrej Jakubeje (Andreas Jakube), 77-ročný vdovec. Už nasledujúci deň bola prvá obeť na Hradišti. Chorobe podľahol 55-ročný Štefan Smatana (Stephanus Szmata). Neskôr cholera zabila aj jeho 16-ročnú dcéru Máriu. Hradište bolo obzvlášť zasiahnuté choleroou. Do začiatku decembra, kedy je zaznamenaná posledná obeť, si cholera vyžiadala spolu 44 životov, z nich až 31 z Hradišťa (pre porovnanie za predošlý rok 1830 zomrelo na Hradišti 20 ľudí a rok predtým

dokonca len 7). Lepšie z tejto vlny vyšli Klíž so šiestimi obeťami a Ješkova Ves, ktorá mala o jednu obeť viac. Nákaza postihla najviac strednú generáciu, malých detí jej podľahlo relatívne málo.

Cholera 1866

Leto v tomto roku bolo pre sedliakov veľmi náročné. Miesto toho, aby boli chlapi v žatve, mnohí boli účastní dvojmesačnej vojny s Pruskom. Koncom augusta bol podpísaný mier a vojaci sa pomaly začali vracieť domov. Na poliach sa všetko chystalo na záverečné práce, kopali sa zemiaky a dozrievali veľké hlavy kapusty, ktorú

bolo treba nabiť do sudov. Mala byť obživou rodín počas celej nasledujúcej zimy. Keď tu zrazu, znenazdania, opäť prišiel tichý nepriateľ. Ako sa od západu presúvali vojaci domov, niesli so sebou aj neprijemný suvenír. V polovici septembra (17.9.) zaznamenali prvú obeť cholery v Bošanoch. Zomrelo tam cca 60 ľudí. To bolo výrazne menej ako počas prvej vlny (v roku 1831), kedy zomieralo aj 15 obyvateľov denne. V Klížskej doline sa tentoraz prejavila najvýznamnejšia vlna cholery za celé sledované obdobie 19. storočia. Začalo sa písať hneď niekoľko smutných príbehov.

Epidémia prepukla 26. 9. 1866, kedy si vyžiadala hneď tri obete. V Ješkovej Vsi bol prvým zomrelým Mathias Pavleje a na Hradišti v rovnaký deň zomreli švagrovci z jedného dvora – Pavol Gogoľa, manžel Márie Devatka a Eva Devatka, manželka Tomáša Toman. Tragédia vo dvore pokračovala. Spolu zomrelo až 11 ľudí. Tomášovi Tomanovi okrem manželky zomreli dve deti vo veku 2 a 5 rokov. V rovnakom dvore zomrela vdova po Pavlovi Gogolovi a o šesť dní svoju mamičku nasledovala aj 1,5 ročná Magdalénka. V inom dvore Michalovi Valenteje zomreli najskôr za tri dni dvaja synovia (10 rokov a 9 mesiacov) a o týždeň neskôr aj manželka Juliana. Rodina Jakubeje tiež prežívala tragédiu, kedy dvom bratom zomreli tri deti. Jozefovi zomrel ročný syn a Matejovi dve dcéry 1 a 9 ročná. Rovnako deti opustili aj rodinu Kňazeje, najmladší syn nemal ešte ani rok, jeho bráček mal 1,5 roka a zomrela aj 11 ročná sestra. V Ješkovej Vsi smútilo tiež veľa ľudí. Ťažké to mal aj Simeon Horvath, ktorému najskôr zomrel trojročný syn Štefan, v deň jeho pohrebu zomrela manželka Barbora a o ďalšie dva týždne pochoval aj ročného Jozefa.

Najviac postihnutých rodín a domov bolo opäť na Hradišti, kde celkovo zomrelo 47 ľudí, na Klíži ich bolo 33 a v Ješkovej Vsi 35. Keď to vezmeme na dvory – adresy, tak sa vo viacerých prípadoch stalo, že z jedného čísla domu zomrelo 5-6 ľudí. Nebolo výnimočné ani to, že v niekoľkých rodinách zomreli za tieto dva mesiace 3 deti. Nie všetci vo dvoroch mali rovnaké priezviská, tak sa nám nepodarilo pospájať všetky rodinné vzťahy. V časti Klíž sa odohrávali skôr tragédie jednotlivcov, obeť boli z rôznych adries.

Ako sme si mohli všimnúť vyššie, v mnohých rodinách zomrelo veľa detí. Polovica zo všetkých zosnulých boli deti do 13 rokov – 59, z toho až 12 bolo do jedného roka a ďalších 17 do troch rokov. Okrem detí odchádzali, rovnako ako počas cholery v 1831, hlavne tridsiatnici a štyridsiatnici. Spolu ich bolo 30. Najstarší

92	1866 Joanne, Mikuláš	Hradište	marc	—	30 ch.	cholera	provinc	Hradište	Idem	
	10 Oct. Marianna Monice	N° 18						11 Oct		
93	1866 Maria Konardi	Koloni	—	foa	6 ch.	cholera	—	Hradište	Idem	
	10 Oct. Gábor Ing. filia	N° 42						11 Oct		
94	1866 Ferenc Chathoe Ch.	SenKofalo	—	foem	1/2 ch.	cholera	—	SenKofalo	Idem	* 1865. mar 25.
	10 Oct. Janka Chathoe fil.	N° 9						11 Oct		
95	1866 Maria Chathoe spina	Koloni	—	foa	2 1/2 ch.	cholera	—	Hradište	Idem	* 1865. apr 10.
	10 Oct. Ingul filia	N° 27						11 Oct		
96	1866 Antónia Michaelis	Hradište	marc	—	10 ch.	cholera	provinc	Hradište	Idem	* 1865. maj
	10 Oct. Janka Col filia	N° 34						11 Oct		
97	1866 Jozefus Valmich	SenKofalo	marc	—	30 ch.	cholera	provinc	SenKofalo	Idem	
	10 Oct. Viduus	N° 17						11 Oct		
98	1866 Pálerek Andrea	SenKofalo	marc	—	87 ch.					
	11 Oct. Joanne Kolak ma	N° 4								

Obrazová príloha: smutný pohľad do matriky.

v zozname zomrelých na cholery bol 76 ročný František Valúch. Zomieralo viac žien (63) ako mužov (42). Do 11.11., kedy zomrel posledný, zomrelo celkom 115 ľudí. Aký počet obyvateľov žilo v našej obci (farnosti) v tom období nevieme. Môžeme však porovnať celkový počet pohrebov konaných počas sledovaného roku. Z tohto vieme povedať, že rok 1866 bol skutočne výnimočný. Kým v roku 1864 bolo v matrike zaznamenaných spolu 46 pohrebov, o rok na to 51 pohrebov, tak v roku 1866 vďaka choleře zomrelo 161 ľudí, v roku 1867 štatistiku ovplyvnil týfus, tak tiež bol počet úmrtí vyšší, o rok neskôr ich bolo opäť porovnateľné množstvo – počet zomnulých klesol na 67.

Tragédie spájali rôzne rodiny

Skončila epidémia a život musel pokračovať ďalej. Ľudia začali riešiť praktické životné problémy. Ostal vdovec, otec rodiny, ktorému zomrela manželka a ostali malé siroty. Potreboval pre svoje deti mamu, ktorá by vedela pomôcť s výchovou a s vedením domácnosti. Alebo vdova s deťmi, ktorá potrebovala, aby jej niekto pomohol starať sa o dom a živobytie. V sobášnej knihe sme našli veselšie pokračovanie príbehov - na prvý pohľad prekvapivo rýchle svadby. Už 19.11. sa oženili muži, ktorí počas cholery ovdoveli - Ján Valenteje a Simeon Horváth (vzali si slobodné devy). O týždeň neskôr sa oženili vdovci Peter Spišiak a Gašpar Dobiaš, ktorí si vzali vdovy. Potom prišiel advent a v novom roku sa podobný scenár zopakoval ešte niekoľkokrát. Do fašiangov sa podobné svadby, ktoré spájali ovdovených mladých ľudí konali ešte štyri razy, vo dvojici sa im žilo ľahšie.

Cholera 1873

Posledná veľká vlna cholery sa šírila Uhorskom na jeseň v roku 1873. Klížsku dolinu našťastie tento krát nezasiahla takou silou ako predošlé dva razy. V matrike našej farnosti je uvedených len 6 úmrtí, všetky z Ješkovej Vsi. Na Klíž a Hradište sa cholera nedostala. Obyvateľov v tomto roku však trápila iná choroba. Hneď začiatkom roka zomrelo v priebehu januára a februára na ovčie kiahne 30 detí.

Nemali to naši predkovia ľahké. V čom máme dnes v boji týmto malilinkým nepriateľom navrch v porovnaní s našimi predkami a časmi dávno minulými? Okrem iného (vyspelejšieho zdravotníctva) dnes máme rýchly presun informácií, vďaka ktorým dokážeme byť včas obozretní. Internet. Množstvo informácií nás môže na jednej strane strašiť až desiť, ale práve ich rýchly presun nám môže pomôcť aj chrániť sa. Určite máme väčšie šance na dobré zvládnutie aktuálnej situácie ako naši predkovia. Aj keď rovnako, ako oni vo svojej dobe – momentálne vakcínu nemáme a preto je dôležitá hlavne prevencia.

Informácie na internete vyhľadal

Ing. Marek Švirloch

Spracovala Mgr. Marcela Švirlochová

Pokračovanie v budúcom čísle

V mesiaci máj sme si aj prostredníctvom verejnoprávných médií pripomenuli dve výročia. Na dvojke dňa 8.5. to bol program „Oslobodenie“ – k 75. výročiu oslobodenia a ukončenia druhej svetovej vojny, poďakovanie za 75 rokov života v mieri! V čase vojny partizán, dnes 91 ročný Vladimír Strmeň na úvod tohto programu vyjadril nasledovný odkaz, hodný pripomenúť si ho aj v našich novinách:

„Keď sme si všetci v máji 1945 prisahali, že mier si zobrat nedáme a som naozaj hrdý na našu generáciu, že sa nám to podarilo. Sedemdesiatpäť rokov nepretržitého mieru si v našich končinách nikto nepamätá! Ja tu už dlho nebudem, ale vy všetci sa snažte, aby ste si o 25 rokov mohli povedať, že aj vďaka vám máme 100 rokov nepretržitého mieru. Je to vaša

povinnosť a ja sa budem modliť, aby sa vám to podarilo. Pretože nič horšie ako vojna neexistuje. A nič lepšie ako mier neexistuje. Chráňme si ho. Sláva a česť bojovníkom, ktorí padli za našu slobodu.“

Odkaz skutočne pripomenutia hodný. Aj v paradoxných časoch, v čase pandémie Korony, keď na celom svete sa hovorí o smrti viac ako 271 tisíc na túto chorobu. No 2. svetová vojna priniesla viac ako 85 miliónov ľudských obetí!

DVE VÝZNAMNÉ VÝROČIA

Vedenie našej obce si v tichosti pripomenulo 75. výročie ukončenia vojny položením venca k pomníku padlých z našej obce.

Ďalšie výročie v seriály „Orientácie“ pod názvom „Svätec milujúci Slovensko“ sme si pripomenuli (18.5.) - nedežité sté výročie narodenia pápeža Jána Pavla II., dnes už svätého. Tento svätec vlastným menom Karol Józef Wojtyła, 264. rímsky pápež, narodený 18. mája 1920 vo Wadowciach, zomrel 2. apríla 2005 vo Vatikáne. Dokument pripomínal prípravu a priebeh jeho návštevy na Slovensku v Bratislave – Vajnorochoch 22. apríla 1990. Hodné pripomenutia tohto vzácneho človeka, ktorý sa nemalou mierou tiež pričinil aj o zabezpečenie života v mieri, aj jeho výrokov počas spomenutej návštevy:

„Slovensko má osobitnú úlohu pri budovaní Európy tretieho tisícročia. Dobré si to uvedomte!“

„Osobitným spôsobom sa obraciam na mládež. Budúcnosť vašej vlasti závisí najmä od vás. Vy ste budovatelia budúcnosti, srdcia národa. Uvedomte si túto obrovskú zodpovednosť! Pamätajte, súradnú, pevnú stavbu možno postaviť len vtedy, keď sa bude budovať na predtým položených základoch. A podľa už vopred pripraveného projektu. Základy vašej kultúry položili sv. Cyril a Metod. Oni naznačili aj hlavné rysy projektu budúceho vývoja. Ten projekt má svoje meno – Ježiš Kristus! Nebojte sa Ježiša Krista! On je vašim skutočným priateľom, on vás nikdy neopustí.“

Nie sú odkazy týchto dvoch vzácných ľudí pre nás stále pravdivé, aktuálne? Že by sme si z nich nemali čo vziať, vybrať?

Ing. Anton Stanko, starosta obce

EŠTE STÁLE ŽIJEME TAKÉ ČASY...

(Dokončenie zo str. č. 1)

Sužovalo nás aj niečo iné. Veľké sucho. Celé týždne bez dažďa (až na niekoľko málo nepatrných prehánok). Piatok 15. mája sme sa dočkali. Prišiel konečne očakávaný vytrvalý dážď. Taký, na aký sme bývali v minulých rokoch zvyknutí. „Prší zlato“, vraveli viacerí. A mali pravdu! A dočkali sme sa aj ďalšieho uvoľnenia opatrení. Od 20. mája sa - okrem iného - otvorili reštaurácie, obchodné centrá, nosenie rúšok na verejnosti už nie je povinné (pri dodržaní vzdialenosti 5m medzi osobami). V obchodoch, v prostriedkoch hromadnej dopravy a podobne ale stále platí.

U nás sme zaznamenali prvú spoločenskú aktivitu jedného zo záujmových združení. V pondelok 25.mája sa zišli členovia klubu dôchodcov na brigáde. Jej cieľom bolo skrášlenie obce (bližšie informácie prinášame na inom mieste). Už o štyri dni v piatok 29.mája turisti z KST Ostrá usporiadali pravidelnú mesačnú schôdzu. Spomínate si? Práve turisti mali posledné podujatie pred „korona krízou“ (8. marca). A teraz sú medzi prvými pri jej (dúfajme) doznívaní!

Peter Maťašeje

Už niekoľko týždňov môžu návštevníci vrchu Chotenovec vidieť základy chystanej rozhľadne. V minulom čísle pre túto snímku nezostalo miesto, tak ju uverejňujeme tentoraz. Hlavne pre tých, ktorí tam ešte neboli.
Foto – Peter Maťašeje

○ **Atlas zelenej krásy** je novou rubrikou rozhlasového vysielania Reginy Západ. Sú v nej postupne predstavované rastliny, byliny a kríky Západného Slovenska. Medzi prvé jarne kvety patrí Prvosienka jarná. V sobotu 2. mája sa Lukáš Števík rozprával o jej liečivých účinkoch s učiteľkou biológie a nadšenkyňou botaniky Mgr. Silviou Bielichovou. Tá vo svojom veľmi peknom opise tejto u nás známej, obľúbenej a vo veľkom počte sa vyskytujúcej rastline nezabudla, okrem iného, pripomenúť, aký má u nás ľudový názov. Všetci vieme, že mi tu túto ozdobu našich lesov voláme gongolce.

Kračinársky máj

Kde sa vzal, tu sa vzal,
na ulici ráno stál,
kračinársky prvý máj.

Kto pod rúškom tmavej noci
zasadil máj o polnoci?

Možno Kračún dievkám
potajomky máj zasadil
by tradícií ulahodil.

Rúško nemal, tak sa bál
cez deň májku stavať,
bo corona ešte straší,
nech sa nám nik nenakazí.

A.H.

Udalosti, Postrehy a Novinky slovom a obrazom v skratke

Chvályhodnou aktivitou sa v pondelok 25. mája prezentovali členovia nášho klubu dôchodcov. Jedenást jeho členov malo brigádu. Pri kultúrnom dome robili úpravu záhonu - položenie netkanej textilie a navozenie štrku. Tiež okopávali krušpány od škôlky na vrch dedinu. Touto cestou im za iniciatívu ďakuje starosta obce.
OcÚ

Stavanie mája je pravidelnou udalosťou, ktorá patrí do kultúrno-spoločenského života obce. Prebehlo aj v tomto roku. S tým rozdielom, že pre už dobre známe okolnosti, chýbala verejnosť. Hasiči postavili máj pred kultúrnym domom a máj bol tiež postavený pred Obecným úradom. Na snímke hasiči spolu so starostom obce Ing. Antonom Stankom v Klížskom Hradišti.
Foto – Peter Maťašeje

○ Druhú májovú nedeľu by sa bola bývala v našej obci konala oslava Dňa matiek. Vzhľadom na to, že ešte doznievajú niektoré opatrenia (COVID-19), ktoré bránia otvorenej oslave, starosta obce prostredníctvom obecného rozhlasu zablagožel všetkým matkám, mamičkám, babičkám. Poďakoval im za lásku, starostlivosť, obetavosť, zodpovednú výchovu nástupníckej generácie, za nevyčerpatelnú energiu aj v spoločnosti a zaželal im pevné zdravie, chápaté rodinné aj spoločenské prostredie prepletené Božím požehnaním.

Informácie zozbieral, napísal a zostavil Peter Maťašeje

Bežný pracovný deň, v piatok 22. mája som prechádzal Klížom. S fotoaparátom pri sebe. Neplánoval som zastaviť sa pri klížskej kaplnke. Môj zámer zmenil pohľad na usilovných bratov Paliatkovcov, Paľka a Petra. Upravovali jej okolie. Urobil som zopár záberov, pochválil ich chvályhodnú iniciatívu a pokračoval v ceste. Pokračoval s úmyslom, že istou formou poďakovania im bude uverejnenie tejto snímky v našich novinách...

Text a foto Peter Maťašeje